

TRICETRT STOLETJA OD USTANOVITVE MARIBORSKE PODRUŽNICE SPD

75 LET 27. PODRUŽNICE

FRANC VOGELNIK

Kmalu bo preteklo sto let, odkar se je porodila ideja, ustanoviti podružnico SPD v Podravju. Na ustanovnem zboru Slovenskega planinskega društva leta 1893 je bil namreč navzoč tudi mlad učitelj **Davorin Lesjak**. Iskra, ki je takrat med Slovenci zaplamenela v trajen ogenj, je prešinila tudi njega. Nosil jo je v svojem srcu, vnetem za slovenstvo. Tri leta pozneje, leta 1896, ko je peto leto učiteljeval v Rušah, si je že prizadeval ustanoviti podružnico. Toda počakati je moral še nadaljnjih pet let, preden je njegov trud obrodil sadove. Na čelu Podravske podružnice je ostal celih štirideset let, do leta 1941.

ZAČETKI V PODRAVSKI PODRUŽNICI SPD

Po raznih krajih širne avstro-ogrske monarhije so nekoč morali službovati številni slovenski izobraženci; mnogi med njimi na Dunaju. Ljubitelji gorske narave so obiskovali bližnjo in daljno hribovito okolico: Wienerwald, Schneeberg, Rax...

Ko se je stoletno cesarstvo razsulo, zanje ni bilo več kruha v nemški Avstriji. Drug za drugim so se odpravljali domov, kjer jih je z odprtimi rokami sprejemala porajajoča se država južnih Slovanov. Precej se jih je ustalilo v Mariboru, ki je dobival slovensko podobo. Vseprisod je vznikalo pestro društveno življenje.

Delovanje Podravske podružnice SPD ni bilo omejeno samo na Ruše. Od vsega začetka je združevala tudi Mariborčane, ki so imeli v njej po dva odbornika. Med njimi so bili ugledni izobraženci, tako **prof. J. Koprivnik**, **dr. L. Poljanec**, **dr. F. Rosina**, **dr. P. Turner**, včlanjevali pa so se tudi stebri slovenstva na Spodnjem Štajerskem: **dr. A. Medved**, **dr. R. Pipuš**, **prof. H. Schreiner**, **dr. K. Verstovšek**. Večkrat je Podravska podružnica zborovala v Mariboru.

Prav nič ni bilo presenetljivo, ko je 25. maja 1919 **dr. M. Gorišek** na občnem zboru Podravske podružnice predlagal, naj se v Mariboru ustanovi samostojna podružnica SPD. 6. junija 1919 se je v kmetijski sobi Narodnega doma sestal pripravljalni odbor, ki ga je sklical **F. Leskovar**. 27. podružnica SPD je ob ustanovitvi štela 22 članov, vsak drugi je bil odbornik. Poprijeli so za delo. Do konca leta je število članov naraslo na 58.

DELO MED DVEMA VOJNAMA

Po prvem občnem zboru 20. januarja 1920 je okrepljeni odbor Mariborske podružnice poprijel za delo: priredili so planinski ples, da so prišli do potrebnega denarja, lotili so se markiranja poti, se odpravili na prve izlete in že začeli razmišljati o planinskih kočah. Konec tega leta je podružnica štela že 462 članov. Že v naslednjem letu je podružnica dosegla vidne uspehe: pridobila je dve koči in zasnovala tretjo, ustanovila poleg markacijskega odseka, ki je razpredel poti po Pohorju in Kozjaku, tudi fo-

Ob letošnjem jubileju so izdelali grb PD Maribor Matice in izdelali tudi jubilejno značko

toamaterski odsek. Čedalje številnejši smučarji so pri Mariborski podružnici SPD našli pravi dom: orali so smučine po širnem Pohorju, prirejali tekme in smuke, in potem, ko so leta 1927 ustanovili zimsko-športni odsek, so se vrstili tudi redni tečaji za začetnike in izurjene smučarje. Med dijaško mladino je širil planinsko idejo klub Skuta, Pohorje so zvesto obiskovali zagrebški sljemenaši.

Delovanje Mariborske podružnice se je naglo širilo. Leta 1928 sta bila ustanovljena propagandni odsek in zadruga za gradnjo Ribniške kočice, leta 1929 pa gospodarski odsek za opravljanje tekočih poslov. 6. marca 1930 so pri podružnici ustanovili klub Meja, katerega naloga je bila posvečati posebno pozornost narodnostno in socialno ogroženemu, kulturno zaostalemu Kozjaku in Slovenskim goricam; načelnik Meje je bil **Franjo Baš**.

Vsestransko dejavna, gospodarsko krepka in narodnostno zavedna Mariborska podružnica

SPD je postala že po desetih letih delovanja izredno pomembna v okviru celotnega SPD; te njene zasluge so vedno znova poudarjali vodilni planinski delavci SPD. Po njenem zgledu so se ravnale nove podružnice, ki so vznikale v vsem Podravju. Leta 1937 je bil v okviru Mariborske podružnice ustanovljen alpinistični odsek, ki si je zastavil za nalogo popularizacijo alpinistike. Leta 1939 je Mariborska podružnica slovesno obhajala 20-letnico svojega delovanja.

Kmalu po nemški zasedbi leta 1941 so se oblastniki polastili vse podružnične imovine. Dragoceni arhiv je bil uničen, društvene delavce so zaprli in izgnali. Dejavnost slovenskih planincev je zamrla za štiri leta.

PLANINE OB MEJI

14. avgusta 1945 so se mariborski planinci po vojni prvič sestali; bilo jih je dvajset. Izvolili so začasni odbor. Planinska organizacija tedaj še ni bila samostojna. Prvi povojni občni zbor je bil 13. januarja 1946; izvolili so odbor, takoj nato pa ustanovili odseke: mladinskega, gradbenega, markacijskega, alpinističnega, propagandnega in veselničnega, pozneje pa še finančnega. Šele ko je bila 6. junija 1948 ustanovljena Planinska zveza Slovenije, je bilo planinski organizaciji zagotovljeno nemoteno delovanje. To se je kmalu pokazalo pri množični udeležbi na izletih, smukih, pohodih, taborjenjih in drugih planinskih prireditvah. Alpinistični odsek je imel redne plezalne vaje, izobraževalna predavanja in plezalne tabore v Julijskih in Savinjskih Alpah, pozimi pa je prirejal visokogorske smučarske ture. Pohorje in Kozjak sta bila kmalu gosto prepredena z markiranimi potmi. Še več, leta 1950 je bila pohorska osrednja grebenska pot označena s št. 1, leta 1951 pa je mariborska markacijska baza predlagala PZS zamisel slovenske planinske magistrale (transverzale), ki je naletela na navdušen sprejem. Delo društvenega propagandnega odseka ni več potekalo v ozkih mejah: leta 1951 je izšlo izčrпно tiskano poročilo o delovanju. Naslednje leto so izdali društveni almanah pod naslovom Planine ob meji. Sodelavci, večinoma društveni odborniki, so vanje prispevali zapise o društvenem utripu in o svojih planinskih doživetjih. V naslednjih letih pa je bilo v tem letopisu čedalje več poljudno napisanih člankov trajnega pomena, nepogrešljivih za poglobljeno poznavanje mariborskega izletniškega okoliša in celotnega Podravja. Do leta 1961 je Planine ob meji urejal **L. Strašnik**, od leta 1962 pa **F. Vogelnik**.

Planinske skupine, ki so se v petdesetih letih razvile v Mariboru in sosednjih krajih in so bile vključene v PD Maribor (društvo je leta 1950 štelo 4636 članov, leta 1959 jih je bilo 3525,

leta 1961 pa 3798), so se polagoma osamosvajale. Druga za drugo so preraščale v samostojna planinska društva. Zato se je leta 1962 PD Maribor preimenovalo v PD Maribor Matica in s tem poudarilo svojo vodilno vlogo, ki se od ustanovitve ni omejevala samo na planinstvo in alpinizem.

DOLGE PLANINSKE POTI

Mariborska podružnica SPD je od vsega začetka odločilno vplivala tudi na razmah zimskega športa na Pohorju in turizma v vsem Podravju. Vse to je omogočila in spodbujala z intenzivno gradnjo prvih planinskih koč na Pohorju in Kozjaku, izhodišč za obiskovanje mikavnega gozdnatega hribovja obkraj Drave. Po vojni je PD Maribor z enako vnemo obnovilo planinsko dejavnost in jo še razširilo, obogatilo. S tem je dajalo zgled za ustanavljanje novih planinskih društev, ki so se lotevala gradnje postojank.

Tudi ideja planinske transverzale je prišla iz PD Maribor, natančneje, izoblikoval jo je na svojih dolgoletnih izkušnjah zaslužni markacist, društveni kronist in predavatelj **Ivan Šumljak**. Že štirideset let romajo po tej poti slovenski in tuji planinci, mnogo jih je, ki so jo prehodili po večkrat. Po njenem zgledu so v Sloveniji nastale številne podobne vezne poti, idejo pa so povzeli tudi v zamejstvu: ne samo Alpe, vsa srednja Evropa je dandanes prepredena z vabljivimi dolgimi potmi, ki potekajo čez več držav, od morja do morja, in s tem povezujejo različne dežele v skupnost, ki sedaj doživlja svoje uresničenje.

PLANINSKE POSTOJANKE

Že v letu ustanovitve je Mariborska podružnica SPD prevzela zaseženo premoženje mariborske sekcije DÖAV. Največji objekt je bil deset let poprej zgrajeni razglednik na Ciglenicah nad Bolfenkom.

Prvo kočjo so nameravali mariborski planinci zgraditi v Savinjskih Alpah, in sicer na Rjavčkem vrhu. Dostopni poti so markirali, nato pa so misel opustili.

Leta 1920 so se začeli pogajati z **grofom Za-beom** glede najema gozdarske kočje na Klop-nem vrhu. 1. marca 1921 so jo najeli za 10 let, jo obnovili in jeseni je bila že ob koncu tedna odprta za prve obiskovalce.

Spomladi 1921 so se začela pogajanja glede nakupa Marburger Hütte; po nekaj mesecih je ta postojanka mariborskih Nemcev s pripadajočim zemljiščem postala trajna last Mariborske podružnice. 14. maja 1922 so Mariborsko kočjo slovesno odprli.

Hkrati so se odborniki že ukvarjali z mislijo, da bi na zahodnem Pohorju, v bližini Ribniškega jezera, postavili planinsko kočjo.

Inž. Friderik Degen, nekdanji predsednik PD Maribor, prejema priznanje od sedanjega predsednika PD Maribor Matice Viljema Pozeba na proslavi v Narodnem domu

Koča na Klopnem vrhu je pozimi postala pretresna in so jo leta 1928 morali povečati.

11. maja 1930 so odprli prvo planinsko postojanko na Kozjaku, zavetišče na Pankraciju.

Leta 1930 so položili temeljni kamen Ribniške koče. Slovesno so jo odprli 10. julija 1932 in jo poimenovali Senjorjev dom.

Zimskošportni odsek Mariborske podružnice je bil tako dejaven, da je po njegovi zaslugi ta podružnica SPD postala ena izmed najpomembnejših v Sloveniji. Koče so morali neprenehoma širiti.

22. maja 1935 so odprli razglednik na Pankraciju, »Pavličev stolp«, leta 1936 pa so bila

končana dela pri gradnji ceste Hoče-Mariborska koča.

15. maja 1941 so vso imovino Mariborske podružnice prevzeli Nemci in jo dodelili graški sekciji DAV. Njena vrednost je tedaj znašala 2.474.255,86 din.

Med vojno so bile vse koče na Pohorju požgane.

Leta 1945 je PD Maribor zaprosilo Gozdno upravo v Podvelki za najem koče na Pesniku.

14. januarja 1946 je bila že odprta.

14. julija 1946 so odprli novo Mariborsko kočo. Poleti so se lotili obnavljanja Ribniške koče (Hutterjeve vile). Jeseni 1948 je bila pokrita s pločevinasto streho. Slovesno je bila odprta 29. novembra 1949. V naslednjem letu so začeli popravljati cesto Ribnica—Pesnik. Jese-

DRUŠTVENI PREDSEDNIKI OD USTANOVITVE DO DANES

Dr. Ljudevit Brence, 1919—1922
dr. Davorin Senjor, 1922—1933
ing. Vlado Šlajmer, 1933—1939
dr. Jože Bergoč, 1939—1941, 1945—1949
Ciril Verstovšek, 1949—1950
ing. Friderik Degen, 1950—1962
ing. Ivan Juvan, 1962—1968
Ciril Verstovšek, 1968—1972
prof. Franc Marič, 1972—1974
Vladimir Stojan, 1974—1981
Srečko Pungartnik, 1981—1985
Vasja Lavrič, 1985—1991
Viljem Pozeb, 1991—

ČASTNI ČLANI PD MARIBOR MATICA

1933: **dr. Davorin Senjor**
1936: **Ivan Kravos**
1939: **ing. Vlado Šlajmer, Franjo Majer**
1962: **dr. Jože Bergoč, ing. Friderik Degen, Ciril Hočevar, ing. Jože Jelenc, Franjo Majer, Ivan Šumljak, Ciril Verstovšek**
1982: **Henrik Budja, dr. Adolf Drolc, ing. Ivan Juvan, Iva Lah, prof. Franc Marič, Vladimir Stojan**
1983: **Tone Dobrajc, Smiljana Škerjanc, Mirko Šoštarich, Viljem Verbek**
1984: **Ivan Ambrož, Jože Kovačič**
1986: **Anton Korošec, Dušan Vodeb**
1990: **Franc Vogelink**

ni 1952 je bil obnovljen tudi Senjorjev dom, leta 1952 pa je bil popolnoma obnovljen tudi razglednik na Ciglenicah.

Konec leta 1953 so odprli razširjeno Mariborsko kočo. Najeli so tudi bližnjo Špragerico.

OB 40-LETNICI OBNOVLJENE KOČE

Spomladi 1954 so se lotili gradnje prve koče na Kozjaku. 10. oktobra 1954 je bila koča na Žavcarjevem vrhu odprta.

Mariborska koča je v tem letu dobila zidano teraso. Streho na Senjorjevem domu je poškodovale vihar in so jo morali nemudoma popraviti. 9. oktobra 1955 so odprli cesto Ribnica—Pesnik—Ribniška koča. Koča na Žavcarjevem vrhu je dobila elektriko in vodovod. Jeseni 1955 je vihar tako poškodovale streho na Senjorjevem domu, da so opustili misel na obnovo. Ves uporaben les so prepeljali k Mariborski koči ter postavili nad garažo dvoetažno depandanso. Dograjena je bila poleti 1958.

Leta 1957 so uredili zavetišče na Urbanu in ga 31. marca odprli. Jeseni 1958 je bila vzpostavljena telefonska povezava med Ribnico, Pesnikom in Ribniško kočo.

Ob 40-letnici ustanovitve Mariborske podružnice SPD so bile obnovljene in povečane nekdanje planinske postojanke. PD Maribor se je lahko posvetilo organizacijski in propagandni dejavnosti.

V začetku leta 1962 je upravni odbor sklenil podreti Mariborsko kočo in postaviti novo. Leta 1963 so obnovili kočo na Pesniku, leta 1965 pa vodovod pri Ribniški koči. Konec leta 1965 so opustili okrepevalnico na Urbanu. Poleti 1966 so prevzeli gostišče Krivec v Ribnici na Pohorju; po dveh letih so ga opustili. 24. septembra 1971 je PD Maribor Matica izročilo Ribniško kočo in Kočo na Pesniku v upravljanje PD Radlje. Odtlej se je osrednje mariborsko planinsko društvo osredotočilo na vzdrževanje dveh planinskih postojank, Mariborske koče in koče na Žavcarjevem vrhu.

LETA 1874 SE JE RODIL JANKO MLAKAR, LETA 1924 JE UMRL KLEMENT JUG

SPOMIN NA GORNIŠKA VELIKANA

Letošnjega 25. junija je preteklo 120 let od rojstva najbolj znanega slovenskega planinskega pisatelja in odbornika Slovenskega planinskega društva **Janka Mlakarja** (rodil se je leta 1874), 11. avgusta mineva 41 let od njegove smrti. Istega 11. avgusta, vendar leta 1924, je odšel na svoje zadnje plezanje **dr. Klement Jug** — našli so ga 15. avgusta istega leta v Triglavski steni.

Planinski vestnik, ki je tako ali drugače od zadnjih let prejšnjega stoletja držal zrcalo slovenskega planinskega društva, je o smrti obeh pomembnih slovenskih gornikov kajpada poročal: leta 1924 že v septembrski številki, takoj po tragičnem dogodku torej, leta 1953 v septembrski številki le s tole vestjo v črnem okviru: »Mlakar Janko umr. Dne 11. VIII. 1953 je umrl v Ljubljani v 80. letu starosti znani slovenski planinec in planinski pisatelj Mlakar Janko. Podrobnosti iz njegovega planinskega udejstvovanja bomo priobčili v eni izmed prihodnjih števil. Planinska zveza Slovenije.« — »Ena izmed prihodnjih« je bila šele decembrska številka istega letnika, ko je **Josip Wester** napisal daljši prispevek »Prof. Janku Mlakarju v opombo«. Taki so bili pač takrat časi: duhovniku ni bilo primerno posvečati prevelike pozornosti, pa čeprav je bil še tako velik planinec.

Drugače je bilo leta 1924, ko sta za Planinski vestnik oba hkrati, Janko Mlakar in Klement Jug, pisala vsak svojo nadaljevanko: prvi V Vi-

sokih Turah, drugi Plezalne ture v vzhodnih Julijskih in v Kamniških planinah. Medtem ko je urednik iz leta 1953 **Tine Orel** z nekrologom počakal tri mesece, je urednik iz leta 1924 **dr. Josip Tomižnik** že v septembrski številki napisal:

»Dr. Klement Jug, žrtev Triglavske stene. — V tiskarni so se završavale za to številko »plezalne ture« in zastajala je bralcu sapa ob njih drznosti, a srce mu je poskakovalo ob idealnosti pisateljevega stremljenja — kar nas pretrese vest, da je dr. Jug doplezal svojo tuzemsko turo, zadnjo, nepreklicno zadnjo! Ob Triglavu. — Ves počitniški čas, blizu tri tedne, je preživel v Triglavskem pogorju, vedno na potu kvišku. V zadnjih dneh je iskal zveze v Triglavski steni od poti čez Prag na desno v silnih strminah do Bambergove poti. Trejtikrat jo je poskušil dne 11. avgusta, sam, le plezalsko opremljen. Dobre volje je odšel zjutraj iz Aljaževega doma; vrnil se ni več. Šele 15. avgusta so ga našli njegovi tovariši, mrtvega, silovito razbitega, na skalni polici pod navpično steno v smeri, kamor se je bil napolil. Po silnem naporu so prišli do njega in so spravili truplo z vrvmi še kakih 300 metrov v globino na pot s Praga. Mladega doktorja modroslovja, rojenega v Solkanu leta 1898, so 17. avgusta pokopali na Dovjem. Izgubili smo prvega izmed najboljših med najboljšimi. V prihodnji številki mu posvetimo poseben odstavek.«